

En toen het gebeurde, was het te laat.

Ria Wijnen

Op 19 augustus 1943 speelde zich in Het Broek in Hulten een drama af. Vanuit Amerikaanse vliegtuigen werden bommen afgeworpen die niet op het Duitse vliegveld maar op akkerland bij Hulten terecht kwamen. Met als onmiddellijk gevolg veertien doden. Kort na aankomst in het ziekenhuis stierven nog eens zes volwassenen en twee kinderen. Twee dagen later stierven nog eens twee kinderen. In Tilburg verbleven twaalf volwassenen en vier kinderen in het ziekenhuis en vijf volwassenen en drie kinderen gingen naar het ziekenhuis in Breda. Ik praat meer dan 70 jaar na deze gebeurtenis met twee zussen Anssems, destijds beide slachtoffer van het bombardement. Ze wonen nu allebei in Gilze. Ad is 98 jaar oud en haar zus Nel is tien jaar jonger. Toen het gebeurde was Ad Anssems 26 jaar. Het bombardement staat ze nog helder voor de geest. Dikwijls praten de zussen er samen over.

Een gewone mooie zomerdag

De dag begon als een gewone mooie zomerdag nadat het enkele dagen zwaar geregend had. De mensen gingen ondanks al het oorlogsgeweld gewoon hun gang. In *'Vijf Jaar Luchtfront, het vliegveld Gilze-Rijen in de Tweede Wereldoorlog'* wordt zelfs verteld over een gezin dat een uitstapje maakte naar de Biesbosch en Dordrecht, gewoon met de trein en de boot. Ook in Hulten ging het leven zijn gewone gang. Het was avond geworden, de koeien waren gemolken en de mannen waren weer aan het werk op het land.

Nel vertelt: 'Ze kwamen juist terug van het melken. We waren op het land. Ik was toen zeventien. Het was de eerste keer dat ik mee naar de akker moest. Ik was de jongste dus ik hoefde niet zo vaak mee, maar toen was mijn andere zus ziek en daarom moest ik mee. Het was de allereerste keer, nou eh . . .'

En zus Ad vervolgt: "We waren, ik weet niet of jij dat kent, maar we waren aan het schoven binden. Dat werk werd eigenlijk met de zelfbinder gedaan, maar door de regen en het slechte weer van de voorafgaande dagen was de haver gaan liggen en dan ging dat niet met de zelfbinder. Dus dat moest met de zicht, met de hand dus.

Het binnenhalen van de oogst in 1939.

foto: Mevr. Menssen-Anssems

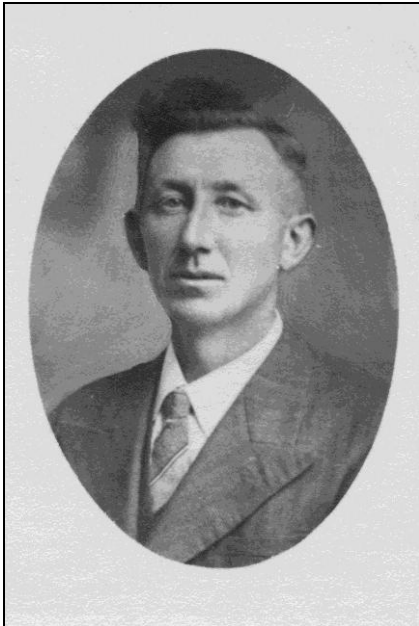
Wij bonden het graan en dan werd dat recht op het land gezet om te drogen. Onze broers maaiden. Die waren een heel stuk verderop. Toen kwamen de vliegtuigen. We zagen ze boven Tilburg aankomen. Ze volgden de spoorlijn, dat kon je goed zien. We hadden dat eerder meegemaakt aan het begin van de oorlog, dat ze de spoorlijn volgden. Onze broers riepen nog wel, dat weet ik nog: 'Ga liggen'. Ze hebben de bommen te vroeg gegooid.

Als die bom in de grond komt, dan ontploft ie pas. Dat hebben ze ons later verteld. Ik weet niet hoe ze die bommen noemen. Ze gaan in de grond en daar splitsen ze pas. Dus hier gaat een stuk en daar gaat een stuk. Ze maken geen grote kraters. Het is ondiep en niet veel groter dan een eettafel. Maar de splinters vliegen alle kanten op. Het was het eerste bombardement dat de geallieerden op het vliegveld deden. Het waren Amerikanen en ze deden het meteen verkeerd. Ik weet niet waaraan dat gelegen heeft. Dat weet ik niet precies en dat zullen wel anderen uitgevonden hebben."

In het bovengenoemde boek dat door de Heemkring Molenheide is gepubliceerd wordt uitgelegd dat er waarschijnlijk sprake was van communicatiestoornissen. En u stond bij elkaar, u was samen aan het werken en er waren nog meer mensen bezig?

'Vier broers waren ook op het land. Eén van mijn broers was zwaar getroffen, die lag er heel slecht bij. Hij heeft nog wel gezegd dat hij drinken wilde hebben. Een van mijn andere broers ging gauw een tankje halen voor hem. Hij verloor heel veel bloed. Mijn broer is overleden in de ziekenwagen. De chauffeur heeft gezegd op de hoogte van Piusoord'.

De jongste zus vertelt verder: "Mijn broer ging naar huis de dokter bellen, maar die kon er niet door. En wij lagen helemaal achteraan op het land dus we werden als laatste geholpen. En we wisten met ons eigen geen raad natuurlijk. Onze broer was niet meer te redden. Ik heb nog even bij hem gezeten. Die had overal wonden, die was eigenlijk doorzeefd. Twee andere jongens die bij onze broer, die overleden is, aan het werk waren zijn in de sloot gesprongen.

Bid voor de ziel van zaliger
den Heer

ADRIANUS JOHANNES ANSSEMS,

geboren te Hulten 23 Maart 1906 en aldaar overleden door een noodlottig ongeval op 19 Aug. 1943, begraven te Hulten 23 Aug. d.a.v. De overledene was weldoener der kerk, lid van de St. Gerardus Broederschap en meerdere broederschappen.

Gedenk Heer, dat ik in Uwe tegenwoordigheid gewandeld heb met een gelovig hart en dat ik volbracht wat U aangenaam was. II Kon. 20. 3.

Hij gedroeg zich in alles met groot beleid, bleef vast gehecht aan de dienst van God, gehoorzaamde vaardig aan de kerk, eerde God. H. Petrus Canisius.

Lieve moeder, broers en zusters, voor enkele jaren stierf onze vader; met beste krachten probeerde ik zijn plaats in te nemen en u aller steun te zijn. Nu roept God mij plotseling weg. Met vader hoop ik vanuit de hemel U te blijven helpen.

Die hadden niks. De andere broer was ook gewond, die heeft ook nog lang gesukkeld. We moesten met zijn vijven naar het ziekenhuis die nacht. En mijn broer was al dood. Het was verschrikkelijk. We lagen daar nog met enkelen, zeventien of achttien man denk ik. En huilen! Dat kun je wel begrijpen. Ik weet nog dat ik helemaal van

de kaart was. Ik hoorde later hele nachten het geluid van vliegtuigen. Die vliegtuigen waren er niet, maar dat hoorde ik almaar.”

U was niet gewond?

“Nou ik had een scherf in mijn bil. Die wond is heel lang ontstoken gebleven, want je had toen nog geen penicilline. Tuurlijk, ik heb geluk gehad, want het was maar een vleeswond. Maar die werd maar niet beter. De dokter zei: “In Amerika is er wel iets voor, maar hier nog niet.”

Welke dokter was dat?

Dokter Balvers. Dat was geen Gilzenaar. Dat was een dokter uit het ziekenhuis in Tilburg. Het was wel een Tilburger geloof ik, maar dat weet ik niet meer. De oudste zus weet het wel: “Hij kwam uit Rotterdam. Daar had hij het bombardement meegemaakt. EHBO was helemaal zijn ding niet. Maar hij heeft mijn been ook afgezet. Het was een goede dokter, een leuke dokter, een goede man. Hijzelf is nu allang dood. Hij is jong gestorven. Na de oorlog is hij teruggegaan naar Rotterdam en toen naar Amerika. Dat was altijd zijn bedoeling

**Impressie van de begrafenisstoet van de slachtoffers op 23 augustus 1943.
tekening: Wout van den Hout**

al geweest, maar toen kwam die oorlog. De oorlog heeft veel dingen veranderd. Wij hadden alle drie dokter Balvers, maar onze Koos had dokter de Groot. Naderhand is die bekend geworden als neurochirurg, maar dat was hij toen nog niet. Degene die binnen-

kwam werd geholpen, het maakte niet uit door wie. Dat was een chaos, hoe wij daar in het ziekenhuis kwamen Er waren al 23 doden en heel veel gewonden en dat uit Hulten, zo'n klein plaatsje.”

Het graf van de familie Akkermans met de slachtoffers van het bombardement. Johannes Akkermans twaalf jaar oud, zijn zusje Maria zes jaar oud en hun moeder Antoinette Akkermans van Gils.

Had u meteen in de gaten dat u zo ernstig gewond was?

De jongste zus: “Nee, wij kropen onder die gerven met zijn drieën, maar dachten niet aan wonden natuurlijk. Toen ineens was het stil, toen kwamen we overeind op onze knieën en zij had hier een wond. (ze wijst een plek aan bij de knie). Het bloed spoot eruit. Toen zei mijn andere zus: Ad, ge moet een oefening van berouw gaan bidden want gij gaat dood. Och arme. Dat zeg ik nog zo dikwijls, hè Ad!” Zus Ad: “Nou dat weet ik nog, zo hoog kwam het bloed (zij wijst een centimeter of tien boven haar knie aan) het gaatje was een vingerdik, maar er was een slagader getroffen. Ik heb er mijn duim nog ingestoken. Het was maar zo'n wondje! Onze Jan heeft zijn rode zakdoek van zijn nek afgetrokken en daarmee mijn been afgebonden. Als het in deze tijd was gebeurd, dan had er mijn been niet af gehoeven. Je moet het maar treffen, net de slagader hè.

Ze hebben wel twee of drie keer gehecht, maar iedere keer klapte dat weer. Ik zag wel dat mijn tenen zwart werden. Maar ik begreep het niet hoor. Maar ik zag het. Ja, dat moet je meemaken en ik kan het niet anders uitleggen. Ik zag dat ze zwart werden maar ik begreep niet waarom of hoe. Ik heb er drie weken mee gelegen, want de dokter wilde het been graag behouden natuurlijk. Ik heb het bijna met mijn dood moeten bekopen, maar dat is niet doorgedaan. Ik heb een aardig voorschotje genomen en ik had nog veel tegoed. Ik was niet bang om dood te gaan, maar toen de dokter zei dat ik bediend moest worden toen dacht ik: ik ga achtermekaar dood.”

De jongste van de twee vult aan: “Tegenwoordig is dat natuurlijk allemaal anders. Toen werd het behandeld met zo’n kap met lampen. Dat werd over dat been gezet. Dan dachten ze dat dat bloed weer ging vloeien. En dat heeft zo’n tien dagen geduurd. En toen had ze 41 graden koorts en was er geen houden meer aan. Het kwam door het gif, denk ik.”

Hoezo gif?

Ad vertelt verder: “Op die scherven in die bommen, daar zat wat in of op. Ik weet niet wat maar daarom duurde het lang voor onze wonden genazen. Want toen wij pas hier in Gilze woonden, toen werd de bloedbank opgericht. Ik zei tegen mijn man, ik denk dat ik ook maar bloed ga geven, per slot van rekening heeft dat mijn leven gered. En toen wilden ze mijn bloed niet, omdat het niet normaal, niet goed was. Ik weet niet hoelang dat heeft geduurd. Men zei dat dat allemaal van korte duur was, maar dat is niet waar.”

Volgens Amerikaanse gegevens zijn er op 19 augustus 2224 splinterbommen van 20 pond afgeworpen. Splinterbommen of fragmentatiebommen zijn ongeveer zo groot als een bierflesje en zitten met zes aan een soort spiraal vastgebonden. Het is niet bekend dat er gif zit in dergelijke bommen. Maar natuurlijk zijn dergelijke bommen niet schoon. Er zit buskruit in en allerlei waarschijnlijk geoxideerde rommel. Een fragmentatiebom is voor een vliegveld een logisch wapen. De bedoeling is om een zo wijd mogelijk open gebied te bestrijken tegen zogenoemde 'soft targets' (niet gepantserde doelen), d.w.z. vliegtuigen, brandstoftanks, voertuigen, mensen enzovoorts. Een scherf heeft dan meer effect dan een brandbom, om maar een voorbeeld te noemen.